

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет

Антропосоціокультурна природа права

МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ КОФЕРЕНЦІЇ

25-27 травня 2016 року

м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет
2016

УДК 340.11(08)
ББК 67.021я431
А 728

Редакційна колегія:

Пацурківський Петро Станіславович, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Никифорак Михайло Васильович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри філософії та теорії права, голова вченої ради юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Гаврилюк Руслана Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Боднарук Микола Іванович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правосуддя Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Меленко Сергій Гаврилович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Європейського права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Черновський Олексій Костянтинович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича;

Жаровська Галина Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і криміналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

А 728 Антропосоціокультурна природа права: матеріали наукової конференції (Чернівці, 25-27 травня 2016 р.). – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 544 с.

Збірка, що пропонується читачу, містить матеріали доповідей та виступів учасників наукової конференції «Антропосоціокультурна природа права», присвяченої чвертьтисячному ювілею відродження правничої школи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. У цих матеріалах аналізуються філософія та теорія прав людини, антропосоціокультурна природа окремих галузей права і юридичної психології, право на правосуддя як природне право людини. Збірка розрахована на законодавців, правокористувачів, викладачів, аспірантів та студентів вузів спеціальності 081 «Право», інших потенційних читачів, що цікавляться природою права.

ББК 67.021я431

ISBN

© Чернівецький національний університет, 2016

Войцеховський Н.В. Правова природа меж державної влади та влади місцевого самоврядування	225
Крайній П.І. «Розкіш» як об'єкт оподаткування (історичний аспект)	232
Роговей М.-К.П. Співвідношення принципів територіальної цілісності держав та самовизначення націй	238
Тараненко К.Ю. Особливості податково-правового патерналізму української держави на сучасному етапі	244
Бартусяк П.І. Інфляція – спосіб фінансування публічних потреб	252
Боднар С.Б. Антропосоціальна природа нерівності у праві	260
Подорожна Т.С. Конституціоналізація прав людини як основа правового порядку	267
Кіріка Д.В. Спонтанний вплив децентралізації на правосвідомість громадянського суспільства	274

Секція 3. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Боднарук М.І. Особливості новітнього етапу розвитку системи приватного права України	283
Гетьманцева Н.Д. Наступність і новизна в сучасному трудовому праві	286
Процьків Н.М. Правові проблеми реалізації неповнолітніми батьками права на участь у вихованні дітей	290
Орловський О.Я. Антропоцентристський вимір сучасної доктрини права соціального захисту	293
Никифорак В.М. Моторне транспортне страхове бюро України в системі захисту прав та інтересів потерпілих осіб в результаті ДТП	300
Волощенко Т.М. Право на захист як гарантія забезпечення прав людини	304
Kiriiaak O.V. The correlation between the procedural and material norms	307
Козуб І.Г. Про природу деяких трудових прав	310
Tsybuliak-Kustevych A.S. Anthroposociocultural nature of Justice of the peace	318
Дмитренко В.Ю. Захист цивільних прав та інтересів при виконанні іпотечного зобов'язання	323

Никифорак В.М.,*к. ю. н., доцент кафедри приватного права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

МОТОРНЕ ТРАНСПОРТНЕ СТРАХОВЕ БЮРО УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ПОТЕРПІЛИХ ОСІБ В РЕЗУЛЬТАТІ ДТП

Переслідуючи мету вступу до міжнародної системи страхування «Зелена картка», в Україні повноцінно, починаючи з 2004 року, було запроваджене обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [5, с.175-176]. Нині з усіх видів страхування відповідальності страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є найбільш розповсюдженим. На його долю в країнах із розвинутим страховим ринком припадає близько 50-90% всіх страхових внесків, які збираються по страхуванню цивільної відповідальності [3, с.287]. Своєму інтенсивному розвитку це страхування в більшій мірі завдячує тій формі, у якій воно здійснюється майже у всіх країнах світу, – в обов'язковій. Така ситуація пояснюється кількома обставинами [6, с.58-59].

По-перше, транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки. Норми цивільного законодавства більшості країн світу у разі дорожньо-транспортної пригоди саме власника транспортного засобу визнають відповідальним за те, що було завдано шкоди здоров'ю або майну третіх осіб, окрім випадків, коли така пригода була наслідком непереборної сили або умислу потерпілого. Тобто, цивільна відповідальність водія транспортного засобу перед третіми особами в разі дорожньо-транспортної пригоди настає майже завжди, оскільки явища непереборної сили трапляються досить рідко, а довести в суді умисел потерпілого дуже складно.

По-друге, такі цивільно-правові відносини стосуються всього суспільства, мають масовий характер, оскільки потенційно учасником дорожньо-транспортної пригоди може стати кожен громадянин [4, с.112].

По-третє, внаслідок укладення договору страхування цивільної відповідальності потерпілій особі надаються гарантії щодо відшкодування завданої їй та її майну шкоди, незважаючи на майновий стан власника джерела підвищеної небезпеки та інші суб'єктивні фактори.

Саме останнє положення відігравало ключову роль у запровадженні в Україні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, адже держава

переслідує мету захистити майнові інтереси саме потерпілих осіб, а не інтереси власників транспортних засобів.

Разом з тим, слід визнати, що навіть наявність такої надійної системи компенсації страховиками шкоди, заподіяної володільцями наземних транспортних засобів, не забезпечує максимального захисту всіх категорій потерпілих осіб. Зокрема йдеться про ті випадки, коли винуватці ДТП зникають з місця події або гинуть під час події і при цьому їх відповідальність попередньо не була застрахована.

Усунення подібної прогалини у механізмі захисту інтересів потерпілих осіб стало можливим завдяки створенню Моторного (транспортного) страхового бюро України (далі – МТСБУ). МТСБУ є особливим суб'єктом страхових відносин. Це юридична особа, яка створена згідно з чинним законодавством, є неприбутковою організацією, і діє на основі свого Статуту. Моторне (транспортне) страхове бюро України є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам. Участь страховиків у МТСБУ є умовою здійснення діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [1, Ст.39].

Першочерговою метою створення МТСБУ було забезпечення платоспроможності страховиків, які отримали право здійснювати обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів та здатності їх виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. З іншої сторони МТСБУ забезпечує членство України в міжнародній системі страхування відповідальності автовласників «Зелена картка» і виконує загальновизнані зобов'язання перед аналогічними вповноваженими організаціями інших країн – членів цієї системи.

Окрім зазначеного, згідно ст.41 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» МТСБУ за рахунок коштів фонду захисту потерпілих відшкодовує шкоду на умовах, визначених законом, у разі її заподіяння: а) транспортним засобом, власник якого не застрахував свою цивільно-правову відповідальність, крім шкоди, заподіяної транспортному засобу, який не відповідає вимогам закону, та майну, яке знаходилося в такому транспортному засобі; б) невстановленим транспортним засобом, крім шкоди, яка заподіяна майну та навколишньому природному середовищу; в) транспортним засобом, який вийшов з володіння власника не з його вини, а у результаті протиправних дій іншої особи; г) особами, на яких поширюється дія пункту 13.1 статті 13 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»; г) у разі

недостатності коштів та майна страховика-учасника МТСБУ, що визнаний банкрутом та/або ліквідований, для виконання його зобов'язань за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності; д) у разі надання страхувальником або особою, відповідальність якої застрахована, свого транспортного засобу поліцейським та медичним працівникам закладів охорони здоров'я згідно з чинним законодавством.

Вказані повноваження МТСБУ щодо здійснення виплат потерпілим особам становлять сьогодні актуальне і суперечливе практичне питання. Особливо спірним моментом є відшкодування МТСБУ шкоди, заподіяної невстановленим транспортним засобом, крім шкоди, яка заподіяна майну та навколишньому природному середовищу. Зокрема, якщо в результаті ДТП потерпілій особі була заподіяна майнова шкода невстановленим транспортним засобом, то заява потерпілої особи до МТСБУ щодо виплати відшкодування залишається без задоволення. В той же час, Ухвалою Колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 травня 2013 р. була закріплена прямопротилежна позиція, спрямована на захист інтересів потерпілої особи [2]. Отже ухвалою було встановлено, що основними завданнями МТСБУ є здійснення виплат із централізованих страхових резервних фондів компенсацій та відшкодувань на умовах, передбачених цим Законом (пп.39.2.1 п.39.2 ст.39 Закону). Відповідно до пп. б) п. 41.1 ст.41 Закону, на який посилався позивач, як на правову підставу заявлених ним позовних вимог, МТСБУ за рахунок коштів фонду захисту потерпілих відшкодовує шкоду на умовах, визначених Законом, у разі її заподіяння, зокрема невстановленим транспортним засобом. Судом першої інстанції було встановлено, що ДТП з належним позивачу автомобілем сталося з вини невстановленої особи. Постанова суду є преюдиційною та підтверджує наявність причинно-наслідкового зв'язку між винними діями невстановленої особи, скоєнням ДТП та завданням позивачу матеріальних збитків. За таких обставин, суд першої інстанції правильно застосував норми матеріального права до спірних правовідносин та дійшов обґрунтованого висновку щодо наявності, у даному випадку, правових підстав для стягнення з МТСБУ на користь позивача матеріальної шкоди, завданої внаслідок ДТП, яке сталося у зв'язку із порушенням ПДР України водієм невстановленого транспортного засобу.

Висновки. Отже, ми можемо констатувати той факт, що загалом в Україні завдяки прийняттю Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» та приєднанню до міжнародної системи страхування «Зелена картка» сформувалася досить ефективна система страхового

захисту майнових інтересів потерпілих в результаті ДТП осіб. Зокрема, така система є досить дієвою за умови наявності у володільця транспортного засобу поліса страхування цивільної відповідальності. В свою чергу, відсутність такого полісу, заподіяння шкоди невстановленим транспортним засобом або засобом, володільця якого зник та в деяких інших випадках, на нашу думку потребують більш детального законодавчого врегулювання (зокрема, виходячи з надбань судової практики) з метою максимального захисту майнових інтересів потерпілих осіб.

Список літератури:

1. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 1 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №1 від 07.01.2005. – Ст.1.

2. Ухвала Колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 травня 2013 р. у справі №6-2328св13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://protokol.com.ua/ua/mtsbu_vidshkodovue_shkodu_zapodiyanu_u_dtp_poterpilomu_nevstanovlenim_transportnim_zasobom_yakiy_vtik_ta_znik_\(vssu_u_spravi_6_2328sv13\)/](http://protokol.com.ua/ua/mtsbu_vidshkodovue_shkodu_zapodiyanu_u_dtp_poterpilomu_nevstanovlenim_transportnim_zasobom_yakiy_vtik_ta_znik_(vssu_u_spravi_6_2328sv13)/)

3. Гориславець П.А. Тенденції національного страхового ринку // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – №767. – С. 283-290.

4. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. – К.: Атіка, 2007. – 256 с. – С.112.

5. Кульчій О.О. Становлення обов'язкового договірного страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів в Україні // Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. – 07/2011. – №3. – С.173-177.

6. Никифорак В.М. Сучасний стан обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 478: Правознавство. – Чернівці: Рута. – 2008. – С.58-63.